

6. Emakumeen presentzia eta ahotsa tokiko euskal prentsaren iritzi-foroetan: artikuluko motak, sinatzaileen soslaiak eta gaiak

79

Arantza Gutierrez Paz
Itxaso Fernandez Astobiza

Emakumeen ikusgaitasuna hedabideetan Ikerketa Taldea, UPV/EHU

Hedabideak iritzi-emaielen eta herritarren arteko bitartekariak dira; iritzi publikoan eragiten dute, zertaz hitz egin behar den ezarriz. Aipatzen ez dutena ez da existitzen, eta azaltzen diren gertaerek eta iritziek baldintzatzen dute irakurleek munduarekiko duten pertzepzioa. Historikoki emakumeen presentzia gizonena baino txikiagoa izan da iritzi-orrialdeetan, eta horrek indartzen du hedabideen ikuspegi androzentrikoa. Artikuluan aztertu ditugu emakumeek sinatutako iritzi-kopurua, iritzi-emaielen soslaiak, baita zertaz hitz egiten den eta generoak baldintzatzen duen ala ez neurtu ere.

1. Sarrera

Inork ez du zalantzan jartzen komunikabideen eragina iritzi publikoan, bereziki, zertaz hitz egin behar den edo gai-zerrenda ezarriz, gertaera batzuk gorai patuz eta beste batzuk isilaraziz, *Agenda Setting* deituriko teoriak agerian uzten duenez. Gai batzuk aipatzean, publikoak lehentasunen artean kokatzea lortzen da, beste batzuk baztertuz (Monzón, 1996: 50). *Framing* edo enkoadratzearen teorikoez, berriz, komunikabideek munduari nondik begiratu ezartzen dutela baieztatzen dute.

Hori dela eta, egunkariek oso paper garrantzitsua jokatzen dute iritzien adierazpen askea ahalbidetzeko orduan, izan ere, hori baita kazeta batzuen helburuetako bat sortu ziren unetik. Elvira Altés Rufias, Juana Gallego Ayala eta bestek diotenez, iritzi-emaileek «publiko aurrean kezka-iturri zaizkien gaiak tratatu ahal dituzte, baita beste pertsonak beraien solasaldietan kontuan hartu ahal dituzten —ala ez— arazoak aukeratu. Hau da, iritzia ematen duenak mahai gaineratu ahal ditu eztabaidagaiak, zein eztabaida merezi duten temak ere» (Altés Rufias *et al.* 2000: 65) Aritu horiek, berriz, agerian uzten dute emakumeek sinaturiko iritzia urria dela. Gainera, iritzi-testu horietako gehienak Kultura arloan daude, Iritzi orrietan eta Gizartean. Beste muturrean, emakumeek sinaturiko iritzia askoz ehuneko txikiagoan kokatzen dira Politikan, Ekonomian edo Kirolean. Era berean, egindako ikerketan, honakoa antzematen dute: gizonen aipamenak % 91,5 dira, eta emakumeenak, aldiz, % 8,5. Hori dela eta, kolokan jartzen dute demokratikotzat hartu ahal ote daitekeen, hain zuzen, gizartearen erdiaren % 10 baino gutxiagok iritzia eman ahal baitu (*Ibidem*: 66).

Bere aldetik, Mercedes Bengoecheak (2003: 579) baieztatzen du:

«Prentsaren diskurtsoan antzematen den androzentrismoak erakusten du, metaketagatik, testu gehiegitan emakumeak absente daudela edo beste batzuen hitzen objektu gisa egituratuak. Emakumeen agentziaren ezkutitze edo ukatze errepikatuarekin, talde-subkontzientean eragin handiena izan dezakeen fenomeno bihurtzen da».

Ilido berean, UNESCOk lotura estua antzematen du emakumeen ahalduntzearen eta hedabideen garapenaren artean, genero-adierazleei buruzko txostenean:

«Pertsonen gizarte- eta buru-egituretan genero-ezberdintasuna eta estereotipoak dauden bitartean, hedabideek hedatu eta betikotu ala aldatzeko aukera izango dute. Are gehiago, komunikazio-profesional askoren desbideratze "maskulinizatzaile" kontziente edo inkontzientearen atzean, emakumeen eta generoaren inguruan informatzeko gaitasun eza dago» (Frutos García, 2013: 17).

Hori dela eta, oso garrantzitsutzat jotzen ditu genero-adierazle batzuk aztertzea; horien artean, dudarik gabe, informazioen eta iritzien egileen ingurukoak. Hala ere, Sunderland-ek (2006: 48) dioten moduan, emakumeek ere diskurtso sexistak era ditzakete, eta gizonek, aldiz, feministak. Beraz, informazio eta iritzien egileen artean zenbat diren emakume eta zenbat gizon kontuan hartu beharreko adierazlea da; are esanguratsuagoa da, aldiz, edukietan —testu zein irudietan— irudikaturiko tratamendua, generoaren perspektiba edo ikuspegitik egindakoa ala halakorik kontuan hartu gabe sortua den ikustea.

Candido Monzon-entzat (1996) komunikabideak iritzi-liderren eta publiko orokorraren arteko bitartekariak dira. Javier del Rey-k, bere aldetik, dio egunkariak informatzeaz gainera, orientatu edo bideratzen dutela, gaurkotasun politiko eta ekonomikoaren gertaera esanguratsuen inguruan azaltzen duten iritziaren bidez. Era berean, bitartekari funtzioa egiten dute gaurkotasunaren eta jendartearen artean, gertaeren eta baloreen artean eta hautagai zein alderdien eta giro sozialaren artean (Rey Morató, 1996: 508).

Hori dela eta, 2016an, gure ikerketa-taldetik¹ Euskal Herriko komunikabideetako iritzi-eremuetan emakumeek duten presentziaren inguruko ikerketa hasi genuen, «On són las dones»² Katalunian egindakoaren bideari ekinez. Biztanleriaren erdia izan arren, hedabideetako iritzietan emakumeak azpiordezkatuta daudelako hipotesitik abiatu genuen ikerketa, eta, beraz, hedabideek entzuleriaren iritzian eragitetik eta agenda publiko eta politikoa ezartzetik zokoratuta. Honako honetan, tokian tokiko euskal prentsan, definizioz eta asmoz irakurleengandik hurbilen dauden hedabideetan, joera errepikatzen den edo ezberdintasunak sumatzen ote diren neurtu nahi izan dugu. Olzan ere, gertuko prentsaren helburuetako bat baita kokatzen den komunitateari adierazpidea eskaintzea (López, Galindo eta Villar, 1998), eta nekez beteko luke biztanleriaren erdia isilarazita.

1.- «Emakumen ikusgaitasuna hedabideetan» izenburupean, 2010, 2011 eta 2012an jardunaldiak antolatu genituen UPV/EHUko Gizarte eta Komunikazio Zientzien Fakultatean. 2018an, aldiz, kongresua. Horrez gain, egindako hainbat ikerketen emaitzak irakurri daitezke gure blogean: <https://emakumeenikusgaitasuna.wordpress.com>

2.- «On són les dones» taldearen lana honako blog honetan jarrai daiteke: <http://onsonlesdones.blogspot.com>.

2. Marko teorikoa

Azken urteotan ugaitu diren arren, oraindik gutxi dira emakumeek hedabideetan duten presentziaren inguruko ikerketa-lanak, eta analisiak gehiago zentratu dira hedabideek egiten duten genero-estereotipoen transferentzian (hots, emakumeok nola agertzen garen).

Laurogeiko hamarkadaren hasieran, Margaret Gallagher-ek *Unequal Opportunities: The Case of women and the Media* (1981) txostena idatzi zuen UNESCOrentzat, zeinetan argi utzi zuen emakumeen bazterketa hedabideetan. Espainiako Estatuan, Concha Fagoaga eta Petra María Secanellak behin baino gehiagotan aztertu dute emakumeen presentzia espainiar prentsan (Fagoaga eta Secanella, 1984, 1990). Beraien lanetan agerian geratu da aztertutako hedabideetako³ eduki informatiboen % 10 baino gutxiagotan direla subjektu emakumeak.

Baina, dudarik gabe, agerian utzi dute hedabideetako emakumeen presentzia urriaren arazoa nazioartekoa dela, 1995ean Pekinen egindako emakumeari buruzko mundu mailako IV. biltzarreko «Emakumeak eta Hedabideak» izenburuko J sekziotik sortutako eta Bangkokeko Adierazpenean finkaturiko hedabideen inguruko gogoetak eta erabakiek, edota *Global Media Monitoring Project: Women's Participation in the News*⁴ delako proiektuak; baita hedabideek erantzukizun handia dutela genero-estereotipoen transmisioan eta erreproduzioan. Euskal Herriko hedabideen inguruko datuak ez dauden arren, monitorizazioan argi geratzen da oraindik genero-parekidetasunetik urruti gaudela hedabideetan, eta ez dela aurrerapauso handirik egon 1995etik 2015era arte bost urtez behin egindako analisietan (Macharia eta GMMP, 2015)⁵.

Laurogeita hamarreko hamarkadan ere, emakumeek espainiar prentsan izandako presentziaren inguruko ikerketa kuantitatibo ezberdinak egin ziren (Bueno Abad, 1996; Altés Rufias *et al.*, 2000; Gallego, 2002); horien emaitzetan nabaria izan zen egunkari nagusietan ez zela emakumeen presentzia handitu aurreko hamarkadako datuekin alderatuta, eta eskainitako emakumeen irudiak estereotipoz beteta zeudela.

Mercedes Bengoecheak aztertu zuen emakumeen agentzia lau espainiar egunkaritako sekzio politikoetan 2000ko apirilean; ikerketa horretan, aldiz, ez zuen emakumeen presentzia gizonzkoenarekin konparatu aurreko lanetan bezala. Hala ere, apirilaren 1ean egindako monitorizazioan, datuek

3.- Egindako azterketa horretan honako hedabideak aztertu ziren: El País, ABC, La Vanguardia, Diario 16, El Periódico, TVE, CNN, 3Sat, RAI eta NS.

4.- Global Media Monitoring Project: Women 's Participation in the News proiektuaren webgunea: <http://whomakesthenews.org/gmmp-2015>

5.- Txostenak hemen eskuragai: <http://whomakesthenews.org/gmmp/gmmp-reports/gmmp-2015-reports>

argi utzi zuten ez zirela asko hobetu Fagoagak eta Secanellak (1984) egindako datuetatik inferituarekiko; izan ere, «maskulinoan egindako aipamenak % 91,73 dira; femeninoan egindakoak, aldiz, % 8,27. Hau da, Fagoaga eta Secanellak salaturiko % 9ko atariaren azpitik» (Bengoechea, 2003: 566).

Tokiko hedabideetan emakumeek duten pisuaren ingurukoa da HEKA⁶ ikerketa-taldeak 2008an egindako azterketa, hain zuzen, Europako hamar hizkuntza komunitatetan. Lan horretan, kazetari-kopurua hartu zen kontuan, eta hizkuntza gutxituetako hedabideetan emakumeen batez besteko presentzia % 43,5 zela ondorioztatu zen, % 53 euskal prentsaren kasuan; era berean, adinari dagokionez, soslai gazteagoa zutela media horietan lan egiten zuten gizonek baino (Zabaleta *et al.*, 2013).

Iritziari dagokionez, emakumeek hedabideetan zuten presentziaren inguruan argitaraturiko txosten batean azaldu zuen Emakunde 1994an iritzi-sekzioetan sinatzen zutenen emakumeen portzentajea % 2,99koa zela (Emakunde, 1994). Euskal erakunde berak, 2015ean Europako hauteskundeetan inguruan argitaratu zuen txostenean agerian uzten da argitaratutako iritzi-artikulu gehienak gizonezkoek sinatutakoak izan zirela —aurreko txostenarekiko aurrerapena dagoen arren—,

«Emakumeen hitzen gabezia nabarmen handiagoa izan da prentsan argitaratu diren iritzi-testuetan. Testu-mota horietako hamarretik hirutan baino gutxiagotan agertu dira emakumeak, eta aditu gisa gizonengana jotzeko joera handiagoa hauteman dugu» (Emakunde, 2015:153).

Espainiako Estatuko hedabide handienetan 2010ean egindako ikerketa batean, Pilar Abejonek (2013) azaltzen duenez, emakumeen presentzia txikiagoa da egunkarietako iritzi-emaielen artean telebista edo irrati-txostenetako tertulietan baino.

2016ko uztailetik 2017rako ekainera bitartean, «On són les dones» taldeak *Ara*, *La Vanguardia*, *El Periódico de Catalunya* eta *El Punt-Avui* egunkarietako iritzi-orrietan egindako analisisian, ondorioztatu zuen emakumeek argitaraturiko % 18-22 artikulu sinatzen zituztela⁷. Antzeko datuak aurkitzen ditugu FAPEk 2018ko martxoan aurkezturiko *Columnistas* izeneko txostenean (% 21), edo urte bereko urtarrean Emakumeen Ikusgaitasuna Hedabideetan ikerlanean egindako monitorizazioan (% 21,71).

6.- Artikulu honen idazleek UPV/EHUko HEKA Ikerketa Taldean parte hartu zuten 2016ko abenduaren 31ra bitartean.

7.- Txostena honako helbide honetan kontsulta daiteke:
<https://onsonlesdones.blogspot.com/2017/07/1-any-de-recomptes-prouexcuses-25.html>

3. Metodologia

Ikerketa-lan honetan, iritzietan emakumeek duten pisu espezifikoaren neurketa egin da, gizonetik konparazioan. Horretarako, Hego Euskal Herriko tokiko euskal prentsako hamaika aldizkari (paperezko aleak) hartu dira, lurraldetasunen arteko oreka mantenduta, baita eskualdetakoa ere: Arabako *Alea* eta *Aiaraldea*; Nafarroako *Guaixe* eta *Ttipi-ttapa*; Bizkaiko *Anboto*, *Hiruka*, *Geuria* eta *Begitu*, eta Gipuzkoako *Goiena*, *Eta Kitto!*, eta *Noaua*. Euskal hedabideetako unibertsoan Gipuzkoak duen pisu espezifikoa kontuan hartuta, azken lurralde horretako beste bi aldizkari sartu genituen ikerketan: Tolosako *Ataria* eta Irungo *Irunero*, baina ez bata ez besteak ez dute iritzi-artikurik argitaratzen paperezko euskarrian behintzat. *Hitza*-k baztertu dira azterketa honetatik, eta hurrengo ikerketa batean propio miatuko dira.

Azterketa-epealdiari dagokionez, 2018ko urtariletik azarora bitartean argitaratutako 10 ale hartu dira kontuan (abuztuan ez ohi dira argitaratzen eta). Astekarien kasuan (*Alea*, *Goiena*, *Eta Kitto*, *Ataria*, *Noaua*, *Guaixe*, *Anboto* eta *Hiruka*), hilabete bakoitzean aste desberdinetako zenbakiak hartu dira, maiztasun ezberdinetako zutabeak hartu ahal izateko; hamabostekariekin ere (*Aiaraldea*, *Begitu* eta *Ttipi-ttapa*), hamabostaldiak txandakatu dira. *Begitu* izan da hilabetekari bakarra, eta kasu horretan ale guztiak aztertu dira.

Analisian aztertu dira kolaboratzaile finkeen zutabeak edo iritzi-artikuluak, baita gai baten inguruan eskatutako iritziak edo iruzkinak, irakurleen gutunak eta umore grafikoa edo komikiak. Iritzi-orrialdeetan agertzen diren idazkiak ez ezik, beste sailetan argitaratuak ere kontuan hartu dira. Zutabea, leku finko batean eta maiztasun erregularrez pertsonak berak sinatzen duen iritzi-artikulu da. Iruzkina, berriz, egile batek gai zehatz baten inguruan ematen duen iritzia, normalean gaurkotasunari lotua; aldizkariak sinatzen duenean, editoriala dugu. Biñeta edo umore grafikoa ere aztertu dugu, izan ere, horiek ere sinatzen dituzten egileen zein argitaratzen dituen egunkari edo aldizkariaren (edo bien) iritzia azaltzen baitute (Tejeiro Salguero eta León Gross, 2009).

Artikuluaren sinatzaileen zenbait datu jaso dira egindako ikerketa-fitxan: generoa (gizon ala emakume)⁸, lanbidea eta adin-tartea. Beste alde batetik, artikuluaren hiru aspektu formal neurtu dira: artikuluaren tamaina, kokapena aldizkarian (atala) eta egileen argazkiak lagundurik agertzen ziren edo ez. Era berean, trataturiko gaiak ere jaso dira.

8.- Esleituriko generoaren gainean egin dugu genero-bereizketa bitarra (emakumea/gizona), pertsona sinatzaileen izenetan eta (zenbait kasutan) irudietan oinarrituta.

Osotara, 410 iritzi aztertu ditugu ikertutako aldizkarietan. Iritziaren presentziak ez du eredu finko bat jarraitzen eta aldizkari bakoitzak konbinazio propioa erabiltzen du, baita kokapen ezberdinak ere (aldizkari berean ere ez dira beti toki finko batean agertzen). Aztertutako artikuluen erdiak baino gehiago zutabeak dira, hau da, espazio zehatzetan kokatuta eta kolaboratzaile finkoek sinatuta. Aldizkari batzuetan, Uribe Kostako *Hiruka*-n adibidez, erabiltzen den eredu berdina da. Bigarren postuan, komiki-tirak agertzen dira, aztertutako artikuluen % 17,3. Tira grafiko horien banaketa, hala ere, oso desorekatua da aldizkarien arabera; badira –*Geuria* horren eredu– hiru komiki-tira argitaratzen dituzten aldizkariak, eta beste muturrean *Alea*, *Guaixe* eta *Hiruka* daude, zeinetan ez baitagoen komikirik.

1. Taula: Artikulu-motak aldizkarika.

	Zutabea	Komikia	Iritzi-artikulua	Irakurleen gutunak	Hemeroteka	Editoriala	Beste	Guztira
Aiaraldea	% 14.3	% 28.6	% 57.1					% 100
Alea	% 50.0		% 27.8	% 13.9		% 2.8	% 5.6	% 100
Anboto	% 93.0	% 7.0						% 100
Begitu	% 23.3	% 20.9	% 32.6	% 20.9			% 2.3	% 100
Eta Kitto	% 58.1	% 9.7		% 32.3				% 100
Geuria	% 44.2	% 50.0		% 5.8				% 100
Goiena	% 63.8	% 18.8	% 1.4		% 15.9			% 100
Guaixe	% 69.7		% 6.1	% 24.2				% 100
Hiruka	% 100							% 100
Noaua	% 52.6	% 26.3	% 21.1					% 100
Ttipi-ttapa	% 33.9	% 13.6	% 27.1	% 25.4				% 100
Guztira	% 53.4	% 17.3	% 13.4	% 12.2	% 2.7	% 0.2	% 0.7	% 100

4. Emaitzak

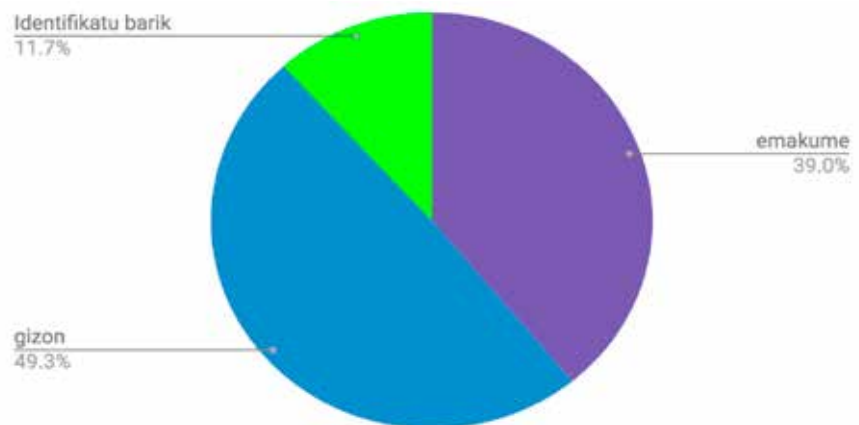
Atal honetan, azaltzen da zein den emakumeen pisu espezifikoa azterturiko garaian argitaraturiko artikuluen sinatzaileen artean. Generoaz gain, iritzi-emaileen soslaiare ere ikertu da adina eta lanbideari dagokionez. Amaitzeko, iritzietan azaldutako gaiak ere sailkatu dira; izan ere, gure hipotesietako bat baita emakume gehiago egoteak agendan eragina duela, eta «emakumeen gaitzat» jotzen direnak –gizarte arlokoak edo zuzenean haiengan eragiten dutenak (indarkeria matxista, kasu)–, normalean eztabaida politikotik kanpo daudenak, sartzen direla.

86

4.1. Emakumeen iritziak

Ikerlan honetan azterturiko 410 iritzietako 160 (% 39) emakumeek sinaturikoak dira; 202, aldiz, gizonezkoek idatzitakoak (% 49,3). Horietaz gain, badugu sailkatu gabeko % 11,7 bat (bai talde, elkarte edo erakunde batek sinatzen duelako, bai sinaduratik genero-identitaterik inferitu ezin izan dugulako). Honako grafiko honetan ikus daiteke artikuluen sinatzaileen banaketa generoaren arabera:

2. Irudia: Iritzi-emaileak generoaren arabera.

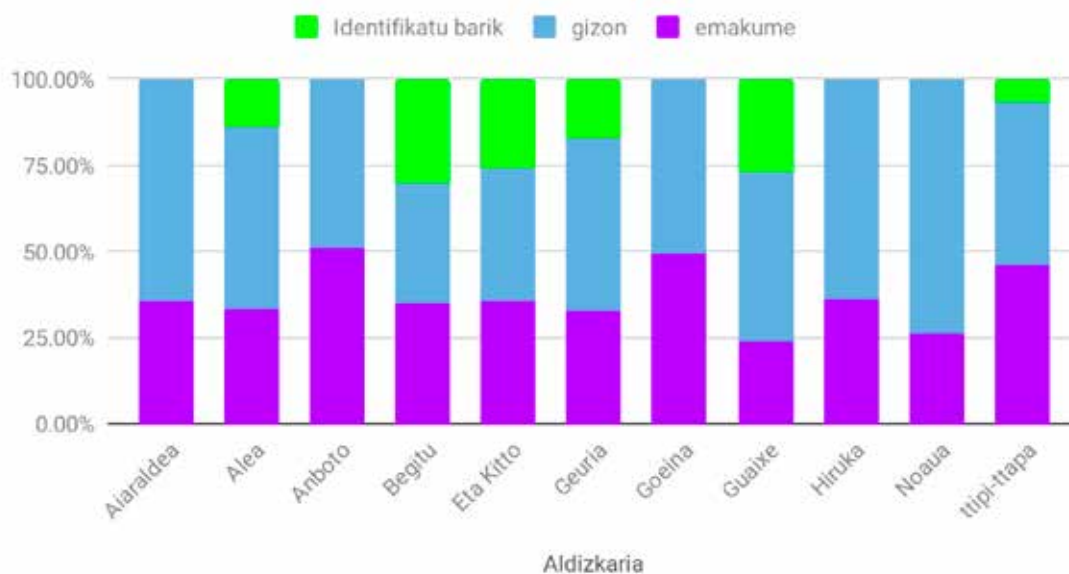

Lehenengo azterketa batean, eta ikerketa-talde honek egindako beste miaketetan oinarrituta, ondorioztatu dezakegu balore hauek *Berria*-k, euskarazko egunkariak, eskaintzen dituen antzeko kopuruetan daudela⁹. Gaztelaniazko prentsarekin konparatzen badugu, aldiz, esan dezakegu euskarazko prentsan 15 puntu baino gorago dagoela emakumeen presentzia iritzietan. Izan ere, 2018ko urtarrilean Hego Euskal Herriko egunkarietan

9.- 2017ko urtarrilean batez besteko emakumeen presentzia iritzi-orrialdeetan % 36koa zen *Berria*-n; % 33, aldiz, 2018ko urtarrilean. 2019ko datuak eta emaitza guztiak honako helbide honetan daude ikusgai: <https://emakumeenikusgaitasuna.wordpress.com>

argitaraturiko iritzien azterketatik¹⁰ ondorioztatutako datuen arabera, emakumeen iritzien portzentajea % 21,71 izan zen; emakumeen sinadura gehien *Berria*-k (% 33) eta *Gara*-k (% 29) eskaintzen zituzten; eta gutxien, aldiz, *Noticias de Alava* (% 16,5) eta *Diario de Navarra*-k (% 10). Batez beste, eta euskarazko kazeta kenduta, gaztelaniaz argitaratu ziren egunkarietako iritzien % 20 zegozkien emakumezkoek; datu horiek 2017ko urtarrilean baino zerbait altuagoak ziren (% 19). FAPEk 2018an argitaratutako txostenean ere antzeko datuak eskaintzen dira espainiar prentsari dagokionez: emakumeek idatzitako artikulua totalaren % 21 izan ziren aztertutako egunkarietan.

3. Irdia: Iritzi-emaileak aldizkari bakoitzean.

Aurreko taulan ikus daitekeenez, aldizkari aztertuta, hirutan hitz egin dezakegu gizonen eta emakumeen arteko parekidetasunaz iritzietan: *Anboto*-n argitaratutako 43 artikuluetako 22 emakumeek sinatutakoak dira (% 51,16); *Goiena*-n, bestalde, 69 artikulutatik 34 (% 49,28); eta *Ttapi-ttapa*-n 59tik 27 (% 45,76), eta beste lauk, aldiz, ez dute genero-identifikaziorik. Beste muturrean ditugu, ordea, *Guaixe*, zeinetan artikuluen % 24,24 emakumezkoen batek sinatzen duen (hemen, hala ere, 9 iritzi aurkitzen dira zeinei ezin zaien genero zehatz bat esleitu); eta *Noaua*, non sinaturiko 19 artikuluetako 14 gizonetzkoek sinatzen dituzten (% 74,69).

10.- Azterketa honetan iritzi-orrialdeetan zein Politika sailean argitaraturiko artikulua ikertu ziren, gutunak izan ezik. Datuak hemen kontsulta daitezke: <https://emakumeenikusgaitasuna.wordpress.com/2018/02/07/hego-euskal-herriko-egunkarietan-emakumeen-iritzi-gutxi/>

4.2. Iritzi-emaielen soslaia (adina, lanbidea)

Iritzi-emaielen lanbideei dagokionez, aniztasun handia ikusten da. Kazetariak artikuluaren laurden bat sinatu dute, horien artean generoen arteko banaketa nahiko orekatua dago, 10 puntu gizonen alde hala ere. Ez da gauza bera gertatzen beste lan-eremuetan; adibidez, artearen arloko profesionalen artean (musikariak, idazleak, diseinatzaileak, sormen-lanak azken finean) gizonak ia bikoizten dute emakumeen kopurua. Joera hau nabariagoa izan da kiroletan, horietan, nahiz eta artikulu gutxi batzuk egon, gizonak zutabe edo iruzkinen % 72 sinatzen dituzte.

Emakumeak hiru arlotan izan dira nagusi. Batetik, ikasleen artean gizon bat baino ez dugu topatu, hamar emakumeren aldean. Politikari dagokionez ere, gehiago izan dira iritzia sinatu duten emakume politikariak, gizonak baino; horien artean espektro politikoa ere zabala izan da, gehienetan aldizkaria kokaturik dagoen udalerriko zinegotziak txandakako kolaborazioetan. Emakumeen portzentaje altuagoa, berriz, ez dator bat Emakunde 2016an jasotako EAEko emakume zinegotzien portzentajearekin¹¹: % 41,4 (alkateen % 25,1 baino ez). Osasunari buruzko sekzioetan ere nagusi dira emakumeen artikuluak; azken kasu honetan nabarmendu beharko genituzke sexologiari dedikatutako atalak, emakumeen ardurapean daudenak.

2. Taula: Iritzi-emaielen banaketa lanbide eta generoaren arabera.

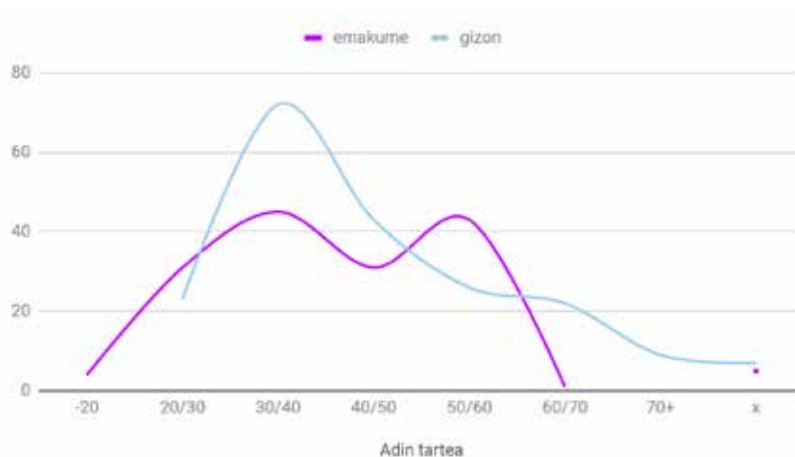
Lanbideak	Emakumeak		Gizonak		IDENTIFIKATU BARIK		Guztira
Zuzenbidea			8	% 4.0			8
Administrazioa	11	% 6.9	11	% 5.4			22
Artea	22	% 13.8	38	% 18.8			60
Gizarte Zientziak	11	% 6.9	13	% 6.4			24
Hezkuntza	18	% 11.3	30	% 14.9			48
Ikasleak	10	% 6.3	1	% 0.5			11
Kazetaritza	39	% 24.4	49	% 24.3	15	% 31.3	103
Kirola	3	% 1.9	8	% 4.0			11
Osasuna	16	% 10.0	2	% 1.0			18
Politika	12	% 7.5	10	% 5.0			22
Beste	11	% 6.9	27	% 13.4	1	% 2.1	39
Ez dagokio	2	% 1.3			32	% 66.7	34
Identifikatu barik	5	% 3.1	5	% 2.5			10
OROTARA	160	% 100	202	% 100	48	% 100	410

11.- Emakunderen 2016ko datuak:

http://www.emakunde.euskadi.eus/contenidos/informacion/servicio_cifras/es_emakunde/adjuntos/cifras_2016.pdf

Iritzi-emaileen adinari erreparatuta, nabarmendu dezakegu emakume gazteen iritziek badutela lekua tokiko aldizkarietan, hogei urte baino gazteago diren emakumeen sinadurak topatu baititugu *Goiena* aldizkarian. Halaber, emakumeak nagusi dira 20 eta 30 urte bitarteko taldean (31 emakume eta 23 gizon). Adinez 60 urtetik gorakoan artean, aldiz, gizonak dira nagusi; emakume bakarra aurkitu dugu tarte horretan, Amaia Espinosa, zinegotzia Arratian eta *Begitu* aldizkariaren kolaboratzailea. Bestetik, gizonen artean 80 urte baino gehiagoko sinatzailea topatu dugu, *Ttipi-ttapa* aldizkarian kolaborazioak idazten dituen Pello Apezetxea apaiza eta etnografoa (1932 urtean jaiotakoa).

4. Irudia: Iritzi-emaileak generoaren eta adinaren arabera.

Aurreko grafikoan, nabarmena da iritzi-emaileen talde handiena 30 eta 40 urte bitarteko gizonen taldea dela; zenbaki absolutuetan 72 gizon agertu dira, eta emakumeak, aldiz, 45 izan dira tarte horretan. Osotara ere, 30-40 adin-taldea besteen gaineratik ordezkaturik dago tokian tokiko euskarazko prentsan. Beraz, adinari dagokionez, desberdintasun nabarmenak ageri dira euskal eta espainiar iritzi-emaileen artean; izan ere, Pilar Abejon Mendozaren ikerketaren arabera, azken horren batez besteko adina 50 urtetik hurbilago dago 40tik baino. Lanbideari dagokionez, emakume gehienak kazetaritza datoz, idazleak dira % 7,7, eta % 3,9 politikan ari dira (Abejón Mendoza, 2013: 104).

4.3. Emakumeek sinaturiko artikulak

Emakumeek idatzitako (edo marraztutako) artikuluen erdia baino gehiago zutabeak izan dira (% 54), eta bigarren postuan komikiak (% 21) agertzen dira. Atzetik iritzi-artikulak (% 15) eta irakurleen gutunak (% 6). Gaiei dagokionez, ondoko grafikoan ikus daitekeenez, feminismoa deitu dugun epigrafean koka daiteke emakumeek idatzitako artikuluko portzentaje altuena

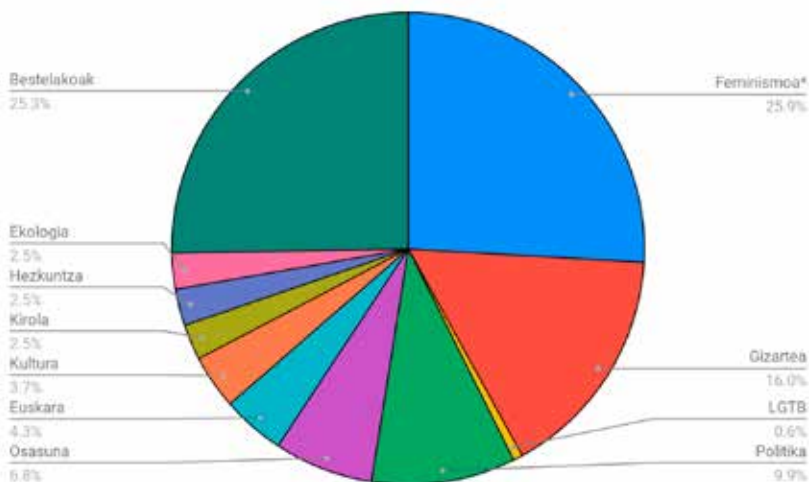
(% 25,9): emakumeen aurkako indarkeria, San Ferminetako bortzatzailen epaia, jai inklusiboen aldeko aldarria edo Hondarribiko Alardea dira bertan sailkatu ditugun gai batzuk; era berean, martxoko aleetan, Martxoaren 8ko aipamenak ugariak dira. Adibide gisa ekar dezakegu *Anboto* aldizkarian, ekainaren 8ko alean, Ainhoa Olasok sinaturiko zutabea, «Aditu bihurtuak», non komisaldegietan eraso matxistak salatzen direnean topatzen den giro ezkorra salatzen duen, edo Nagore Laffage gogora ekartzen duen Maria Agirrek idatzitakoa, uztailaren 13an *Goiena* aldizkarian. Aipatzekoa da, atal honetan sailkaturiko 60 artikulutatik 42 emakumeek idatzitakoak direla.

Osasunari buruzko 11 artikulua topatu ditugu aztertutako epealdian, guzti-guztiak emakumeek sinatuta. Kirola eta politikari buruzko testuak, berriz, emakumeek baino gizon gehiagok sinatzen dituzte. Izan ere, gaurkotasun politikoaren inguruko 73 artikulua aurkitu ditugu; horietako 55 politika orokorrari dagozkio (Gure Esku Dago inizatiba, ETArekin amaiera, Altsasuko auzia edo presoen egoera, baita Kataluniako egoera ere) eta 18 tokiko politikari. Emakumeek horietako 16 (% 22) sinatzen dituzte. Kirolari buruzko % 25 (lau) emakumeek sinatuak dira, eta emakumezkoek idatzitako artikuluen % 2,5 dira. Euskara hizpide duten 39 artikulutik 7 sinatu dituzte emakumeek (% 17,9).

Gizarte-gaien ingurukoak dira emakumeek sinaturiko idazkien % 16, gai sozialen inguruan argitaratutako guztien % 39,4. Hezkuntza eta ekologiari buruzko launa artikulua sinatu dituzte emakumeek; lehenengo kasuan, gaiari dedikaturiko iritzien % 44,44 eta, bigarrean, aldiz, guztien % 22. Kultura atalean, bertsolaritza, musika, zinea edo dantzari buruzko 21 testu sailkatu ditugu, horietako sei emakumeek sinatuta (andreak sinaturikoen % 3,7).

Bestelakoak izeneko atalean sailkatu ditugu gai anitzetako artikulua: nekrologikoak, filosofiari buruzkoak, norberaren gogoetak bizitako egunerokotasunaren inguruan... Orotara 93 idazki dira, horietako 41 emakumeek sinatuta.

5. Irudia: Emakumeen artikulua gaiaren arabera.

Hego Euskal Herrian argitaratzen diren egunkarietan ez bezala¹², tokiko prentsan komikiak sinatzen dituzten emakumeak aurkitzen ditugu, zehazki Garbiñe Ubeda kazetari, idazle eta komiki-egileak zenbait aldizkaritarako (*Geuria*, *Tipi-ttapa*, *Anboto*, *Goiena* edota *Noaua*) marrazten duen bineta nabarmentzen da, *Hauxe bai jeneroa!* izenburupean, non, askotan, aldarrikapen feministak islatzen dituen, adibidez *Geuria* hilabetekarian, 2018ko otsailean argitaratutakoan bezala:

6. Irudia: Garbiñe Ubedaren bineta *Geuria* hilabetekarian, 2018ko otsaila.

5. Ondorioak

Ikerketa honetatik ondorioztatzen dugun lehenengo datuak agerian uzten du tokiko euskal prentsan emakume iritzi-emaileen portzentajea handiagoa dela (% 39), Hego Euskal Herriko gainerako prentsarekin (% 21,71) eta Katalunia (% 18-22) edo Espainiako Estatuko idatzizko hedabideekin (% 21) alderatuta. Kopuru horiei *Berria*-k emandako % 33 inguruko ehunekoa gehitzen badiegu, esan dezakegu euskarazko prentsako iritzietan emakumeen presentzia handiagoa dela gaztelaniazkoan baino. Hala ere, emaitzek agerian uzten dute oraindik ezin dugula genero-parekotasunaz hitz egin.

«Emakume gehiago, feminismo gehiago?» iker-galderari baietz erantzun behar diogu emaitzak ikusita. Izan ere, azterturiko denboraldian argitaratutako 410 artikulutatik 60 (% 13,33) feminismoaren ikuspegitik idatziak izan dira, eta horietako 42 (% 70) emakumeek sinatzen dituzte. Beraz, esan dezakegu emakumeen presentziak ez duela bermatzen ikuspegi feminista, baina bai errazten duela gai batzuk azaltzea: indarkeria matxista, sexu-erasoen gaitzespena edo jai inklusiboen beharra, besteak beste. Hala ere, genero-ikuspegia txertatua nabaritu dugu beste arlotako iritzietan ere, esaterako, kirolean —emakume txirrindularien inguruko kolaborazioan, kasu—.

12.- Ikerketa-taldeak egindako bestelako azterketatan ez du emakume batek sinaturiko tira grafikorik aurkitu Hego Euskal Herrian argitaratzen diren egunkari nagusietan (*Berria*, *Gara*, *Deia*, *El Correo*, *Diario Vasco*, *Diario de Noticias*, *Noticias de Navarra*, *Diario de Navarra* edo *Noticias de Gipuzkoa*).

Horrekin lotuta, esan dezakegu, tokiko hedabide hauek ez dutela gaurkotasun politikoarekiko menpekotasunik, eta horrek dakarrela iritzietan gai politikoek gainerako komunikabideetan baino pisu gutxiago izatea (73 iritzi, horietako % 24,75 udal kudeaketari buruzkoak, bereziki hirigintzaren ingurukoak), baita beste gai «sozialagoak» sartzeari ere, horien artean, osasuna —gai horren inguruan idatzitako iruzkin guztiak emakumeek idatzitako izanik—. Arlo guztietan ñabardurak dauden arren, azterketatik ondoriozta dezakegu gai batzuetan banaketa dagoela generoaren arabera (aipatutakoez gain, kirola, ekologia edo euskarari buruzko artikulua gehienak gizonezkoek sinatu dituzte).

Azpimarratzekoa den beste datu bat iritzi-emaileen adina da. Aurreko ikerketek agerian uzten dutenez, gainerako hedabideetan, sinatzaileak 50-60 urte artean kokatzen diren bitartean, euskal aldizkarietan, berriz, 30-40 urte bitartekoak ditugu egile gehienak. Emakumeen kasuan, 30-40 eta 50-60 adin-tarteetan kopuruak oso antzekoak dira. Egon badaude ere iritzi-emaile gazteagoak (normalean, hedabide handietan baztertuak izaten direnak). Beraz, ondoriozta dezakegu, beste komunikabide handietan ez bezala, tokiko euskal prentsara sarbide errazagoa dutela herritarrek, errekonozimendu edo aitortza berezirik izan gabe; beraz, horrek ere ahalbidetzen du gazteek parte hartzea (oraindik bizi-*curriculum*a egiten ari direnak). Gertutasun horrek ere errazten du plaza «handitan» edo espazio publikoan zokoratutako beste pertsonak —gazteak edo emakumeak besteak beste— iritzi-foroa izatea.

Izan ere, aurreko ikerketa ezberdinek ezarri izan duten emakume iritzi-emaileen soslaiak 50-60 urte bitarteko adina duen eta kazetaritzan edo politikan eskarmentu handia duen pertsona batena izan bada ere, aztertutako aldizkarietan aniztasun handiagoa aurkitu dugu nabarmen, nahiz eta kazetarien kopurua altuagoa izan beste ogibideetakoak baino eta, zehazki, emakume sinatzaileen laurden bat osatu talde horrek.

Hau da, azterketa honetan ikus dezakegu emakumeen ikusgaitasuna handiagoa dela euskal tokiko prentsako iritzi-orrialdeetan beste hedabideetan baino, nahiz eta oraindik ezin den parekidetasunaz hitz egin. Horretaz gainera, nabarmena da emakumeen presentziaren eta agenda edo gaitegiaren arteko harremana. Izan ere, hori da jorratu beharreko ikerketalerro bat: hedabideek duten erantzukizuna gizartearen lehentasunak ezartzeko orduan, esan bezala, hedabideak baitira herritarren eta errealitatearen arteko bitartekariak, batzuetan horretara agertzeko leiho bakarra.

Bibliografía

Abejón Mendoza, Pilar (2013):

«*Estado del periodismo de opinión en España: polarización, género y emolumentos*», *Zer. Revista de estudios de comunicación = Komunikazio ikasketen aldizkaria*, **34**, 93-109, <<http://dialnet.unirioja.es/servlet/oiart?codigo=4249936>>.

Altés Rufias, Elvira; Gallego Ayala, Juana; Bach Arús, Marta; Plujà Calderón, Marta; Puig Mollet, Montserrat (2000):

El sexo de la noticia. reflexiones sobre el género en la información y recomendaciones de estilo, Icaria, Bartzelona.

Bengoechea, Mercedes (2003):

«*La representación de la agencia femenina en las secciones políticas de cuatro diarios españoles*», *Estudios de Sociolingüística. Linguas, Sociedades e Culturas*, **4(2)**, 563-587, <http://gateway.proquest.com/openurl?ctx_ver=Z39.88-2003&xri:pqi:res_ver=0.2&res_id=xri:ilcs-us&rft_id=xri:ilcs:rec:abell:R03616273>.

Bueno Abad, José Ramón (1996):

Estudio longitudinal de la presencia de la mujer en los medios de comunicación de prensa escrita, *nau llibres*, Nau Llibres, Valencia.

Emakunde (1994):

Emakumeen partehartzea euskadiko komunikabideetan eta publizitatean, Emakunde, Vitoria-Gasteiz.

Emakunde (2015): *Sexismoa europako 2014ko hauteskundeei egindako publizitate- eta informazio-tratamendua. sexismoa antzemateko tresna*, Emakunde, Vitoria-Gasteiz.

Fagoaga, Concha; Secanella, Petra María (1984):

Umbral de la presencia de las mujeres en la prensa española, Serie Estudios, Madrid.

Fagoaga, Concha; Secanella, Petra María (1990):

«*La presencia de las mujeres en los medios de comunicación*», *La mujer en la publicidad*, Instituto de la Mujer, Madrid.

FAPE (2018): *Columnistas. un análisis de la presencia de la mujer en el periodismo de opinión*, Planner Media, Madrid.

Frutos García, Ruth Ainhoa de (2013):

«*Indicadores UNESCO de género para medios de comunicación*», *Revista Mediterránea De Comunicación*, **4(1)**, 193-219, <[doi:10.14198/MEDCOM2013.4.1.09](https://doi.org/10.14198/MEDCOM2013.4.1.09)>.

Gallagher, Michael (1981):

Unequal opportunities: The case of women and the media (oportunidades desiguales: El caso de las mujeres y los medios), UNESCO, Paris.

Gallego, Juana (2002): *La prensa por dentro. mecanismos de transmisión de estereotipos de género en los diarios de información general*, Los Libros de la Frontera, Bartzelona.

López, Xosé; Galindo, Fermín; Villar, Manuel (1998):

«*El valor social de la información de proximidad*», *Revista Latina De Comunicación Social*, **7**, <<http://www.ull.es/publicaciones/latina/a/68xose.htm>>.

Macharia, Sarah (2015):

¿De quién hablan las noticias?
El proyecto de monitoreo global de medios 2015, GMMP.

Monzón, Cándido (1996):

Opinión pública, comunicación y política,

Tecnos, Madrid.

Rey Morató, Javier del (1996):

Democracia y posmodernidad: Teoría general de la información,

Editorial Complutense, Madrid.

Sunderland, Jane (2006):

Language and gender, an advanced resource book,

Routledge, London.

Tejeiro Salguero, Ricardo; León Gross, Teodoro (2009):

«*Las viñetas de prensa como expresión del periodismo de opinión*»,

Diálogos de la comunicación, 78, <<http://dialnet.unirioja.es/servlet/oaiart?codigo=3718808>>.

Zabaleta, Iñaki; Xamardo, Nicolás; Gutiérrez, Arantza; Urrutia, Santi; Fernández, Itxaso

(2013): «*Présence d'une absence: L'embauche et le salaire comme facteurs occultant la discrimination envers les femmes journalistes dans les médias européens en langues minoritaires*», *E-Migrinter*. 04/2013, <DOI:10.4000/e-migrinter.487>.